

Route-informatie Gezondheid - fietsroute: speltroute (ca. 45 km)

De **Speltroute** voert u langs de deelnemers aan het Speltproject Pieterburen. Het is Een mooie tocht van ca. 45 km door het Groningse cultuurlandschap met grote boerderijen en vele kleine kerkjes. De route volgt voor een groot deel de Marneroute, een volledig bewegwijzerde fietsroute van de ANWB. U kunt de Speltroute iedere dag fietsen (let op openingstijden) en op elk punt op de route starten. Startpunten met fietsverhuur zijn: Winsum en Pieterburen. Meer informatie over het Spelt-project: www.spelt-pieterburen.nl, het Speltinformatiecentrum ondergebracht in de Theeschenkerij van Domies Toen, de botanische tuin, in Pieterburen of Hanny Hiddema, 0595-528405 / hannyhiddema@pieterburen.org

Het **Marnelandschap** is één van de oudste cultuurlandschappen van West-Europa. Ongeveer duizend jaar geleden behoorde dit gebied nog tot de Waddenzee. Door aanslibbing van kleideeltjes is door de jaren heen land ontstaan. Dit land viel bij eb droog, maar stroomde tijdens vloed onder. Om veilig te kunnen wonen bouwden de mensen verhogingen van kwelderplaggen, mest en afval, die in Groningen *wierden* worden genoemd. Letterlijk betekent dat ‘aarden woonheuvel’. Omstreeks 1000 na Chr. legden de bewoners ook dijken aan. Buiten de dijken slibde land aan, dat door boeren werd ingepolderd. De boeren kregen zo steeds meer land en ze werden steeds rijker. Deze rijkdom ziet u terug in de imposante boerderijen en de vele kerkjes in deze streek.

LA = linksaf, RA = rechtaf, RD = rechtdoor

* Bedrijven die speltproducten verwerken of verkopen

S Startpunt NS Station Winsum

Gratis parkeren. Fietsverhuur is mogelijk bij Tweewielerhuis Poort te Winsum, ongeveer 10 minuten lopen vanaf het station. Vanaf het perron trap af en links weer omhoog, dan RA tot garage Warringa. Voetpad rechts van de garage volgen tot het Winsumerdiep. RA over het spoor. Water volgen tot fietsenverhuur Poort (groot pand aan uw rechterzijde). Poort heeft fietsen met versnelling. Ook zijn er een paar tandems beschikbaar. Bij grotere groepen graag vooraf reserveren, op zondag alleen volgens afspraak, tel. 0595-441662.

Startpunt Pieterburen

Fietsverhuur bij „De Groene Kicker“, Hoofdstraat 102 in Pieterburen, telefoonnr. 06-25238304 of 06-20486474.

1 Vanuit het station fietst u RD de Stationsweg in. Aan het eind RA, volg de bocht in de weg naar links. Bij de grote weg RA de brug over.

2 U komt bij een rotonde. Voor de rotonde steekt u de grote weg over, dan gaat u LA en volgt u de bocht in de weg naar rechts, zodat u langs het Winsumerdiep ri Schou-

werzijl fietst. U volgt de weg tot u in Schouwerzijl komt.

3 In Schouwerzijl gaat u LA ri Warfhuizen. Vanaf hier kunt u de ANWB-bordjes van de Marneroute volgen. Let op: in Warfhuizen vóór de brug LA. Via deze route komt u bij de Borg Verhildersum in **Leens**.

A Borg Verhildersum is gelegen in een prachtig park met Franse tuin. De Borg, daterend uit de 17de eeuw met fundamenten uit de 14de eeuw, is ingericht als museum. Naastgelegen ,t **Schathuys Grand Café Verhildersum***.

4 Bij het parkeerterrein van de Borg Verhildersum slaat u LA en aan het einde van het weggetje RA. Als u vervolgens de weg nog een klein stukje RD fietst (u verlaat dus even de Marneroute) dan ziet u aan uw rechterhand **B. Warme Bakker Peters***.

5 Fiets vanaf de bakkerij ongeveer 50 m. terug. Ga bij de Gereformeerde kerk LA. Einde weg RA (Achtervalge). Volg deze weg tot u de fietstunnel (onder de provinciale weg door) aan de linkerkant ziet. U fietst er onderdoor en aan het einde ziet u weer het bordje van de Marneroute. Hier gaat u RA ri **Wehe-den Hoorn**. Door het dorp RD tot de Rooms-katholieke kerk. Hier slaat u RA ri Leens. Steek de N361 (voorzichtig!) over. Aan uw rechterhand ziet u **Hotel Restaurant Schierstee ***.

6 Om uw weg te vervolgen steekt u opnieuw de N 361 over. U neemt de eerste straat LA, met de bocht mee naar rechts en u bent weer op de Mernaweg. Hier LA. Volg de weg RD ri Leens. Direct na het dorp Wehe-den Hoorn slaat u RA (Van Starckenborghpad), voor „Borgweer“ LA. Vervolgens komt u in buurtschap Grijssloot (geen naam-bord). Bij ANWB paddestoel 24279 fietst u ri **Kloosterburen**. Hierna 1e fietspad RA. In het centrum van het dorp, Hoofdstraat 71 (LA) vindt u **Plantage De Fledder***.

C Voorbij ANWB-paddestoel 24279 volgt u een oude kustlijn die te herkennen is aan de groene wierden (woonheuvels) ten zuiden van de weg. Tussen 1000 en 1200 zijn ze aangelegd. Ten noorden van de weg was dus destijds de Waddenzee. De zee werd steeds verder teruggedrongen.

7 U passeert het dorpje **Molenrij**, vernoemd naar de molens die in vroegere tijden het dorpsbeeld bepaalden. Op nummer 34 vindt u **Hotel Restaurant ,t Korensant ***.

8 U vervolgt de route ri Nijenklooster en rijdt LA de Broeksterkleiweg op.

De eerste boerderij aan de linkerkant is **Hostellerie De BroeksterMaar***.

Het volgende dorp heet **Broek**. Aan het einde van de weg , op de t-splitsing, LA.

Kort daarna RA.(100 m. RD staat de **Boerderijwinkel en Zorgboerderij Duinhoeve***).

9 U fietst via het buurtschap **Wierhuizen**. In Wierhuizen start de Landloop, een wandelroute over maai- en trekkerpaden langs akkers en Wadden. Door kunstenaars gemaakte borden geven informatie over gewassen en over de ontstaansgeschiedenis van het landschap. Informatie hierover vindt u in het baarhuisje op het kerkhof aan uw rechterhand. Bijna aan het einde van de wandeling staat het **Biologisch akkerbouwbedrijf van Ale Havenga***. Havenga verbouwt het oergraan Oberkulmer Rotkorn (100% spelt) voor het Spelt-project van Pieterburen. Ook voor medische doeleinden. Volg de bocht naar rechts ri Pieterburen.

D De eerste boerderij aan de linkerkant is van de familie Tjaart van Hoorn.

Naast **Boerderijcamping Klein Deikum*** is de start van de Landloop.

In het dorp **Pieterburen** aangekomen bevindt zich aan de rechterkant, de botanische tuin „**Domies Toen**“ aan de voet van de gotische NH kerk uit 1425. Een interieur met prachtig houtsnijwerk en rouwborden. De moeite waard om eens te bezichtigen. Het **Speltinformatiecentrum*** is ondergebracht in de naastgelegen **Theeschenkerij**. In het centrum, Hoofdstraat 90, is de **Natuurvoedingswinkel De Bongerd***. Hoofdstraat 102 biedt plaats aan het **Buitensportcentrum De Groene Kicker* & Waddenhoes Gastenverblijven***

E Doorfietsend komt u bij windmolen ‘De Vier Winden’. Het is een acht-kante koren- en pelmolen, herbouwd in 1846. Bezichtiging in de zomer: de zondagen van de oneven weken. Hier gaat u RA ri Eenrum.

F In de haven van Pieterburen ligt **Restaurantschip’t Appeltje***.

10 Vervolg de weg, ri Eenrum, RA. Net na de brug over de Westernielandstermaar ligt aan uw linkerhand een zeer fraaie boerderij, Huninga, met een prachtig erf en een “peerdewaske”, de plaats waar vroeger de paarden gewassen werden. Op het eerste kruispunt gaat u RA. Op t-splitsing LA. Na ca 60 m. RA. Een stukje verderop ligt nog zo’n mooie, fraai omgrachte Ommelander boerderij : Den Oever.

G Aangekomen in wierdendorp **Eenrum** slaat u LA ri molen de Lelie uit 1862.

Hier vindt u **Abrahams Mostermakerij met Restaurant en Museum***.

Terug naar de t-splitsing volgt u de Marneroute door het dorp. De 19de-eeuwse dorps-kern is een beschermd dorpsgezicht. Opvallend is de fraaie achtkantige toren van de NH kerk. Op het kruispunt LA vindt u een **Bloemen-brood-banket en kadoshop***

11 In Mensingeweer steekt u de N361 over. U fietst over de wierde Groot Maarslag, waar een informatiebord staat over het ‘Wierdenlandschap’. U komt weer in Schouwerzijl. Een klein stukje van de route komt u bekend voor: u fietst het nog een keer, tot u bij de N983 komt. Hier verlaat u de Marneroute. U slaat LA ri Oldehove.

12 Via Roodehaan en de brug over het Reitdiep komt u in Saaksum. Over de brug slaat u LA. U rijdt door Ezinge. Hier bevindt zich een interessant museum over de geschiedenis van de wierden in Groningen. Vervolgens fietst u naar **Feerwerd**.

H Molen Joeswert* ziet u al van verre staan. De molen maalt de spelt van het Speltproject. Deze achtkantige stellingmolen uit 1855 raakte halverwege de vorige eeuw beschadigd door zware stormen. De molen is nu weer aan een grondige restauratie toe. Meestermolenaar Rolf Wassens gebruikt de molen als productiemolen sinds 1979.

13 Volg de weg ri Garnwerd. Vlak voordat u **in Garnwerd** de brug over het Reitdiep oversteekt ziet u links café Hammingh.

I Café Hammingh werd ruim honderd jaar, tot 1982, door drie generaties van de familie Hammingh gerund. Sinds de bouw van het café in 1876 is er binnen weinig veranderd. De vloer en de balken zijn gemaakt van reeds lang gesloopte schepen.

14 Wanneer u na Garnwerd de weg volgt komt u vanzelf bij Winsum. U steekt de provinciale weg recht over en ziet even verderop aan uw rechterhand het station. Voor Pieterburen vervolgt u uw weg naar punt 9.

*** 't Schathuys Grand Café en Restaurant
Verhildersum**

Wierde 42, 9965 TB Leens, telnr. 0595-572204
Informatie : www.schathuys.nl

*** Ambachtelijke Warme Bakker Dick Peters**
bakt van de spelt uit Pieterburen speltkoekjes,
Groninger speltkoek , -brood (alleen vr en zat)
en speltappelgebak. Valge 18, 9965 PG Leens,
telnr. 0595-571460 Openingstijden: ma t/m vr
08.00 – 18.00 uur en zat van 08.00 – 16.00 uur.

*** Hotel Restaurant Schierstee**

Zelf gebakken speltbrood en gebruik (eigen)
streekproducten. Er wordt speltbier geserveerd.
Warfhuisterweg 17, 9964 AX Wehe-den Hoorn
telnr. 0595-577315 Info : www.schierstee.nl

*** Plantage De Fledder** (Gronings voor vlier)

Er worden bijzondere fruitsoorten geteeld, ver-
werkt tot sap, jam, siroop en wijn en verkocht.
Hoofdstraat 71, 9977 RC Kloosterburen,
telnr. 0595-481713 Openingstijden:
vr 08.30–18.00 uur en zat 08.30–16.00 uur.

*** Hotel Restaurant en Slijterij ,t Korensant**

Chef-kok is Wicher Werk. Ook hier wordt ge-
werkt met regionale producten. In de Slijterij
vindt u spelt–speciaal–bier en speltjenever.
H. v Cappenbergweg 34, 9977 RW Molenrij
telnr. 0595-481134 Info: www.korensant.nl

*** Hostellerie De BroeksterMaar**

Accom: B&B 2x 2-pers. En App. 1x 4-pers.
Broeksterkleiweg 3, 9968 TG Pieterburen,
telnr. 0595-481632 Info: www.broekstermaar.nl

*** Boerderijwinkel/Zorgboerderij Duinhoeve**

met eigen ambachtelijke kaasmakerij en
boerderijwinkel. Broeksterweg 24,
9968 TJ Pieterburen, telnr. 0595-438476
Info : www.geitenboerderijpieterburen.nl

*** Biologisch akkerbouwbedrijf Ale Havenga**

Havenga verbouwt het oergraan spelt (100%)
voor het Spelt-project. Dijksterweg 45,
9977 TD Kloosterburen, telnr. 0595-528233

*** Boerderijcamping, Klein Deikum.**

Akkerbouwer Tjaart Van Hoorn
Wierhuisterweg 63, 9968 AP Pieterburen
telnr. 0595-528221 Info: www.kleindeikum.nl

***Speltinformatiecentrum** en verkoop spelt-
producten in **de Theeschenkerij van “Domies
Toen”** , Hoofdstraat 76, 9968 AG Pieterburen,

telnr. 0595-528636 Info : www.domiestoen.nl
Openingstijden: van 1 apr. tot 1 nov. di t/m zo
10.30 – 17.00 uur, schoolvakanties ook ma.

*** Natuurvoedingswinkel De Bongerd**

Hoofdstraat 90, 9968 AG Pieterburen,
telnr. 0595-528251 Info: www.biobongerd.nl

Openingstijden: ma t/m vr 09.00 - 12.00 en
13.30 - 17.00 uur en zat van 09.00 - 17.00 uur.

*** Buitensportcentrum De Groene Kicker**

verhuur van (kinder) fietsen, kickbikes, skates
en kano's. Info : www.degroenekicker.nl

*** & Waddenhoes Gastenverblijven**

Hoofdstraat 102, 9968 AH Pieterburen,
beide reserveren op telnr. 06-25238304 of
06-20486474 Info : www.waddenhoes.nl

*** Restaurantschip 't Appeltje**

Heerlijke speltpannenkoeken, maar ook
allerlei andere gerechten met veel regionale en
biologische producten. Martenspad 1 (haven)
9968 TN Pieterburen, telnr. 0595-528529

Info : www.restaurantschiphetaappeltje.nl

*** Abrahams Mostermakerij met Restau-
rant en Museum** (entreprijs € 2,00 p.p.)

Gerechten van en met mosterd; ook voor
een speltbiertje op het terras. Molenstraat 5,
9967 SL Eenrum, telnr. 0595-491600

Info : www.abrahamsmostermakerij.nl

*** Bloemen-brood-banket en kadoshop**

Zuiderstraat 5, 9967 RP Eenrum,
telnr. 0595-491312 Openingstijden: di t/m vr
08.30 - 18.00 en zat 08.30 - 16.00 uur.

***Molen Joeswert-Molenaar Rolf Wassens**

maakt de spelt van het Speltproject. Pro-
ducten: speltpannenkoekmeel, speltbloem,
-volkorenmeel, -broodbakmix en ook de
volkoren speltkorrels. Mentaweg 3,
9892 TA Feerwerd, telnr. 0594-621545

De molenwinkel is open voor verkoop op :
vr en zat van 13.30 - 17.30 uur.

*** Café Hammingh en Restaurant**

Hier kunt u speltbier en speltjenever proberen.
Hunzeweg 32, 9893 PC Garnwerd, telnr.
0594-621275 Info : www.cafehammingh.nl

Info Spelt-project:

folders: Het Spelt-project en de Landloop.
www.spelt-pieterburen.nl